

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Інститут педагогіки НАПН України, відділ навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет Харбінський інженерний університет (Китай)
Кіонгінський національний педагогічний університет, м. Інчхон, Республіка Корея
Русенський університет імені Ангела Канчева, Болгарія
Шуменський університет імені Єпископа Костянтина Преславського, Болгарія
Кагульський державний університет імені Богдана Петричейку Хашдеу, Молдова
Тараклійський державний університет імені Григорія Цамблака, Молдова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю
Університету Ушинського

(6 червня 2022 року, м. Одеса)

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО РОБОТИ З ДИТЯЧОЮ КНИГОЮ В УМОВАХ НУШ

Наталія Богданець-Білокаленко, доктор педагогічних наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України (Україна)

Анотація. У тезах зацентовано увагу на важливості підготовки майбутніх учителів початкової ланки освіти до роботи з дитячою книгою в умовах НУШ.

Ключові слова: дитяча література, дитяча книга, методична підготовка, майбутні педагоги.

PREPARATION OF FUTURE PEDAGOGUES TO WORK WITH CHILDREN'S BOOKS IN THE CONTEXT OF THE NEW UKRAINIAN SCHOOL (NUS)

Natalia Bogdanets-Biloskalenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine (Ukraine)

Abstract. In the article, the focus is on the importance of the preparation of future teachers of the entry point of education to work with children's books in the context of the New Ukrainian School (NUS).

Key words: children's literature, children's book, methodological preparation, future pedagogues.

Головним завданням сучасного вчителя початкової ланки освіти - сприяти формуванню "комунікативної, читацької та інших ключових компетентностей; розвиток особистості здобувачів освіти із застосуванням засобів різних видів мовленнєвої діяльності", навчити працювати з дитячою книгою [2].

У процесі підготовки студентів важливе місце посідає вивчення навчальної дисципліни «Дитяча література», адже дитяча література посідає одне з цільних місць серед проблем інкультурації дитини, оскільки вона надає можливості прищеплювати культурні цінності молодому поколінню. Тим паче це актуально у посттоталітарному суспільстві, що значною мірою дегуманізоване. Без культурного імунітету, який формується завдяки національній (в Україні державно визнаній українській) культурі, таке суспільство особливо беззахисне перед тиском сучасної маскультури.

Специфіка сучасного історичного моменту зумовлює й специфіку курсу дитячої літератури, скерованого на формування у майбутніх учителів та вихователів широкого погляду на завдання і місце літератури в житті сучасної дитини.

У процесі вивчення курсу «Дитяча література» студенти знайомляться з ідейно-естетичним змістом основних творів, що пропонуються дітям дошкільного та молодшого шкільного віку, з періодизацією дитячої літератури, отримують фактичні знання дитячих книг. Мета курсу – викликати у майбутніх педагогів інтерес до дитячих книг, сформувати вміння обрати їх для подальшого вивчення із учнями, аналізувати їх зміст, художні особливості, вдосконалити виразне читання художніх текстів, тобто підготувати майбутнього педагога до ефективного використання літературних багатств для різнобічного формування особистості сучасної дитини. Адже значну роль у вихованні молодого покоління духовно багатим, національно свідомим відіграє саме дитяча література.

Через літературні твори, через рідне слово дитина духовно поєднується зі своїм народом, знайомиться з історією, культурою своєї землі, вчиться розуміти ключові цінності, слово збагачує дитину досвідом, сприяє вихованню естетичних смаків, а в подальшому - формуванню високих духовних цінностей.

З-поміж інших важливими завданнями вивчення дисципліни “Дитяча література” є формування у студентів культури читання; надання знань про творчість ряду письменників інших літератур [1].

Літературна компетентність майбутнього педагога визначається належним володінням комплексом літературознавчих знань, умінь і навичок, що дає можливість фахово й професійно читати твори художньої літератури, вміло їх використовувати в роботі з учнями; творчо мислити, порівнювати, узагальнювати, зіставляти та доходити висновків за прочитаними художніми текстами; «мати власні інтерпретації» [4, с. 26].

Головними компонентами літературної компетентності, на думку Т. Качак, є читацька, літературознавча, бібліотечно-бібліографічна компетентність, які формуються та розвиваються у дітей, починаючи з дошкільного віку і протягом подальшого спілкування з книгою [4, с. 26].

У процесі викладання літератури для дітей, у контексті названих компетентностей, варто звернути увагу на розширення читацького світогляду студентів (вони мають бути обізнані з літературою для дітей як класичною, так і сучасною), формування навичок елементарного аналізу художнього тексту (як прозового, так і поетичного), поглиблення літературознавчої бази.

Особливу роль у формуванні педагогічної майстерності студентів відіграє залучення їх до використання інноваційних технологій, що спрямовані на ефективне формування читацької компетентності учнів і учениць початкової школи. У контексті роботи з книгою звернімо увагу на технологію «Щоденні 5», що активно використовуються із запровадженням НУШ.

«Щоденні 5» мають певну структуру, кожний елемент якої спрямований на розвиток навичок самостійної роботи учнів. У процесі використання «Щоденних 5» учні привчаються осмислювати свою діяльність, визначати мету, планувати власну діяльність, дотримуватися правил спільної роботи, бути готовим до змін, аналізувати власну діяльність.

Технологія «Щоденні 5» складається з обов’язкових процедурних етапів, що мають сталі форми. Це — читання для себе, читання для когось, слухання, робота зі словами, письмо.

Для самостійного читання учні самі обирають книжку або текст. Читання триває упродовж визначеного часу — 5-15 хв. Наприкінці діти виконують завдання для перевірки розуміння та усвідомлення прочитаного.

Перед читанням для когось учні об’єднуються в пари та разом читають (тексти, підручник). По закінченні виконують завдання на розуміння та усвідомлення прочитаного, які підготував учитель. Учитель готує тексти, допомагає учням об’єднуватися в пари, визначає час для читання, надає завдання для роботи над усвідомленням прочитаного, вчитель готує тексти для слухання та завдання для роботи над усвідомленням почутого, матеріали для роботи після слухання. Учні слухають учителя, однокласника чи аудіозаписи, виконують завдання на розуміння та осмислення прослуханого [5, с. 62].

Для запровадження системи «Щоденні 5» учитель повинен концептуально змінити свою діяльність на уроці й надати учням можливість працювати самостійно.

Важливо у підготовці майбутніх педагогів до такої діяльності наголосувати на позиції вчителя — він не критикує учнівські роботи, не виправляє помилок, не обмежує в обсязі написання. Він спостерігає за їхньою діяльністю, а наприкінці дня фіксує свої спостереження та аналізує роботи, вказує у своєму журналі прогрес і проблеми, які виникли в дітей під час їх виконання. З такими учнями він планує роботу на наступний день.

Стійкий ефективний результат у процесі використання цієї технології базується на системі вироблених принципів діяльності учнів, якими вони керуються в роботі з текстами, новими словами тощо. Тобто діяльність зумовлюється цими принципами і є керованою, але учень/учениця не відчуває жорсткого «зовнішнього контролю», працюючи в атмосфері свободи і довіри.

Варто наголосити, що вчитель лише рекомендує учням книжки для читання в системі «Щоденні 5». Проте, це може бути тільки порада, тому що мотивація до самостійної роботи обумовлюватиметься саме особистісним вибором і зацікавленістю. Вчитель, звісно ж, не нав’язує учням книжки, але може рекомендувати їм ту чи ту книжку, твір, текст, скерувати

процес читання. Тому вважаємо за доцільне спинитися і на творах сучасної дитячої літератури, які вчитель може рекомендувати учням.

Наголосимо, що на початку XXI ст. у дитячій літературі з'являються нові письменницькі імена, твори стають більш урбанізованими, відповідають вимогам часу, задоволенню читацьких запитів сучасними героями, у яких читач може вчитися, яких матиме за взірці поведінки, позитивних принципів життя. Прогалину, яка виникла у створенні для дітей науково-пізнавальної, пригодницької, історичної, урбанізованої літератури для дітей, брак шкільної тематики намагаються заповнити письменники початку XXI століття. І їм це вдається. Згадаймо хоча б твори Надійки Гербіш «Мандрівка з Чарівним атласом», Володимира Рутківського «Сторожова застава», Олександра Гавроша «Різдвяна пригода ослика Хвостика», Зірки Мензатюк «Таємниця козацької шаблі», «Ангел Золоте волосся», «Дике літо в Криму», Оксани Лушевської «Таємниця старовинної скриньки», Сергія Товстенка «Пін на прізвище Гвін», Оксани Дорожовець «Старий будинок», Івана Андрусика «Стефа та її чакалка», Лесі Ворониної «Таємниця пурпурової планети». Назвемо й інших представників цього періоду: Сашко Дерманський, Оксана Лушевська, Марія Морозенко, Галина Вдовиченко, Оксана Кротюк, Наталка Поклад, Сергій Пантюк, Григорій Фалькович, Мар'яна Савка, Дзвінка Матійш, Леся Мовчун, Галина Малик, Сергій Гридін, Андрій Кокотюха та багато інших нових імен.

В умовах електронного суспільства перед учителем стоїть важливе завдання – забезпечити високий рівень реалізації змісту літературної освіти сучасних учнів. Зрозуміло, що це надто складно і така політика із залучення до читання дітей має відбуватися планомірно в державі. Проте, як слушно наголошує Т. Качак, вчитель повинен залучати учнів до мистецтва читання; ознайомити із національною та світовою дитячою літературою різноманітною за тематикою та жанровими характеристиками, щоразу розширюючи коло читання; надавати літературознавчі, естетичні знання; розвивати читацькі вміння (читати правильно, швидко, виразно, усвідомлено тощо); розвивати спеціальні здібності і вміння (за Л. Івановою, це "образне поетичне бачення світу, високий розвиток творчої уяви, особливу емоційну вразливість, добре розвинену здатність реагувати на експресію слова; сприяти розвитку творчих літературних здібностей дітей; формувати систему морально-етичних та соціальних поглядів на основі прочитаного; навчити аналізувати і давати власну рецепцію художнім творам; виховувати читацьку самостійність і формувати бібліотечно-бібліографічну компетенцію. Всі названі знання, навички, вміння та особистісні якості взаємопов'язані і важливі, проте більшої ваги слід приділити формуванню в учнів стійкого інтересу до дитячих книжок, постійної потреби читати [3]. Є різні способи залучення учнів до читання. Це можна раз на місяця проводити конкурс на кращого читача. Визначати і нагороджувати кращих. Для цього скласти перелік творів для читання на рік.

Отже, у процесі підготовки майбутніх педагогів до роботи з дитячою книжкою в початковій школі на засадах НУШ необхідно актуалізувати сучасні технології навчання, дослідження з педагогіки, дидактики, лінгвістики, літературознавства.

Список використаних джерел:

1. Богданець-Білокаленко Н. Робоча програма навчальної дисципліни: «Дитяча література», 2014. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/8436/>
2. Державний стандарт початкової середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України №1392 від 23 листопада 2018 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>].
3. Качак Т. Особливості вивчення літератури для дітей у контексті підготовки майбутніх вчителів початкової школи. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2011. № 4(Ч.1) с. 25-30.
4. Фідкевич О., Богданець-Білокаленко Н. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: теорія і практика формування оцінювання у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти». К.: «Гене́за, 2020. -96 с.

References:

1. Bogdanets-Biloskalenko, N. Robocha prohrama navchalnoi dystsypliny: "Dytiacha literatura" [Curriculum on the academic discipline "Children's literature"]. 2014. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/8436/>
2. Derzhavnyi standart bazovoi i povnoi zahalnoi serednoi osvity [State standard of basic and complete general secondary education]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy №1392 vid 23 lystopada 2011 roku. URL: <http://school164.klasna.com/uk/site/novii-derzhavnii-standart.html>].
3. Kachak, T. Osoblyvosti vyvchennia literatury dlia ditei u konteksti pidhotovky maibutnikh vchyteliv pochatkovoї shkoly. Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia. 2011. – № 4 (Ch. 1). – S. 25-30.
4. Fidkevych, O., Bogdanets-Biloskalenko, N. Navchalno-metodychni posibnyk «Nova ukrainska shkola: teoriia i praktyka formuvannia otsiniuvannia u 3-4 klasakh zakladiv zahalnoi serednoi osvity» [Educational and methodical manual "The New Ukrainian school: theory and practice of formative assessment in 3rd-4th grades of general secondary education"]. K.: «Henez», 2020. – 96 s.

МЕТОДОЛОГІЧНА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ-МЕТОДИСТІВ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ

Алла Богуш, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, професор кафедри теорії і методики дошкільної освіти Університету Ушинського (Україна, м. Одеса)

Марина Рогачко-Островська, кандидат педагогічних наук, асистент кафедри теорії і методики дошкільної освіти Університету Ушинського (Україна)

Анотація. У статті розкрито науково-методологічний напрям професійно-методичної роботи майбутнього вихователя-методиста закладу дошкільної освіти: основні поняття методології та формування професійно-методичної компетентності.

Ключові слова: вихователь-методист, методологія, закон, закономірність, принципи, компетентнісний підхід, професійно-методична компетентність вихователя-методиста.

METHODOLOGICAL PARADIGM OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE EDUCATORS-METHODISTS IN THE CONDITIONS OF MASTER'S DEGREE

Alla Bogush, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Professor of the Department of Theory and Methods of Preschool Education, Ushinsky University (Ukraine);

Maryna Rohachko-Ostrovska, Candidate of Pedagogical Sciences, Assistant of the Department of Theory and Methods of Preschool Education, Ushinsky University (Ukraine)

Abstract. The article reveals the scientific and methodological direction of professional and methodological work of the future educator-methodologist of preschool education: the basic concepts of methodology and the formation of professional and methodological competence.

Key words: facilitator-methodist, methodology, law, law, principles, competence approach, professional and methodological competence of a facilitator-methodologist.

Вступ. Одним із стратегічних напрямів сучасної освіти України є її реформування та модернізація, спрямована на входження України в європейський простір. Первинною ланкою освіти в Україні є дошкільна освіта, змістом якої є державний стандарт – Базовий компонент дошкільної освіти, тобто сформовані компетентності у випускників закладів дошкільної освіти